

در آینهٔ فقه/ ۵

تلقیح مصنوعی در آینه فقه

سید محسن مرتضوی

www.ketab.ir

بیت
۱۳۹۱

مرتضوی، سیدمحسن، ۱۳۶۵ -

تلقیح مصنوعی در آینه فقه / سیدمحسن مرتضوی - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۸.

۳۶۸ ص - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۶۹۷) (فقه و حقوق: ۳۹۲. فقه استدلالی و نظری: ۲۰۲)

ISBN 978-964-09-2009-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات قیبا.

کتابنامه: ص. [۳۵۳] - ۳۶۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

چاپ دوم: ۱۳۹۹.

۱. تلقیح مصنوعی انسان (فقه). ۲. تلقیح مصنوعی انسان - فتواها. ۳. انسان - تولید مثل

- جنبه‌های مذهبی - اسلام. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ب. عنوان.

۲۹۷/۳۷۹

۴ م ۸ / BP*۱۹۱۳۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۵۹۷۵۹

۱۳۹۹

www.ketab.ir

■ موضوع: فقه استدلالی و نظری: ۲۰۲ (فقه و حقوق: ۳۹۲)

■ گروه مخاطب: تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۶۹۷

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۵۷۴

بوسنت

بوستانکتاب

تلقیح مصنوعی در آینه فقه

- نویسنده: سیدمحسن مرتضوی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: دوم • شمارگان: ۳۰۰ • بها: ۶۲۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر محفوظ است. مؤسسه بوستان کتاب است

Printed in the Islamic Republic of Iran

WWW.KETAB.IR

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائییه)، ص پ ۳۷۱۸۵/۹۱۷، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ نامبر: ۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن بخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۲۱۵۵-۱۰۰۰ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: زهرا صفری
- اصلاحات حروف‌نگاری: طاهره احسنی‌هما و منا جمیل‌پور • صفحه‌آرایی: سگینه ملازاده و احمد مؤتمنی
- نمونه‌خوانی: مهدی سهرابی • کنترل فتن صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: فریدالدین ملایی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

بیش گفتار ۱۳

بخش اول

بررسی حکم تکلیفی صور مختلف تلقیح مصنوعی

فصل اول: کلیات و موضوع شناسی ۱۹

ناباروری (Infertility) ۲۲

تلقیح مصنوعی ۲۳

تلقیح در لغت ۲۴

تاریخچه تلقیح مصنوعی ۲۶

تلقیح مصنوعی در ایران ۳۰

انواع تلقیح مصنوعی ۳۲

الف) تلقیح داخل رحمی (IUI) ۳۲

اهدا و تزریق اسپرم ۳۳

اهدای تخمک ۳۴

تلقیح مصنوعی در آینه فقه

- ۳۴ (ب) تلقیح خارج رحمی (IVF).....
- ۳۷ فصل دوم: حکم شرعی صور تلقیح داخل رحمی.....
- ۳۷ صورت اول: تلقیح اسپرم شوهر با تخمک همسرش.....
- ۳۸ صورت دوم: تلقیح اسپرم شوهر بعد از مرگ او.....
- ۴۲ صورت سوم: تزریق و اهدای اسپرم مرد بیگانه به رحم زن.....
- ۴۳ دلیل اول: آیات شریفه.....
- ۴۳ آیه اول:.....
- ۴۴ مناقشه در استدلال به آیه شریفه.....
- ۴۹ بررسی روایات سه‌گانه در تفسیر آیه سوره مبارکه نور.....
- ۵۳ آیه دوم:.....
- ۵۴ مناقشه در استدلال به آیه دوم.....
- ۵۵ آیه سوم:.....
- ۵۶ مناقشه در استدلال به آیه.....
- ۵۸ آیه چهارم:.....
- ۵۹ مناقشه در استدلال آیه.....
- ۶۲ دلیل دوم: روایات.....
- ۶۲ روایت اول: معتبره علی بن سالم.....
- ۶۳ مناقشه در استدلال به روایت.....
- ۶۹ روایت دوم: روایت سلیمان بن داود.....
- ۶۹ مناقشه در استدلال به روایت.....
- ۷۲ روایت سوم: روایت اسحاق بن عمار.....
- ۷۳ مناقشه در استدلال به روایت.....

۷۵	روایت چهارم: روایت کتاب اشعریات
۷۶	مناقشه در استدلال به روایت
۷۷	روایت پنجم: روایت معلی بن خنیس
۷۸	دلیل سوم: ارتکاز متشرعه
۸۰	دلیل چهارم: کشف مذاق شارع
۸۲	دلیل پنجم: مقتضای اصل عملی
۸۶	روایات مورد استدلال
۸۶	۱. صحیحۃ شعیب حدّاد
۸۷	مناقشه در استدلال به روایت
۸۹	۲. خبر علامه بن سیابه
۹۱	مناقشه در استدلال به روایت
۹۲	۳. موثقه مسعده بن زیاد
۹۲	مناقشه در استدلال به روایت
۹۴	۴. صحیحۃ ابی بصیر
۹۵	مناقشه در استدلال به روایت
۹۶	۵. معتبره ابی بصیر
۹۷	مناقشه در استدلال به روایت
۹۷	روایات دال بر عدم احتیاط در باب فروج
۱۰۲	بررسی احتمالات و تفاسیل دیگر در صورت سوم تلقیح داخل رحم
۱۰۲	تفصیل اول:
۱۱۲	تفصیل دوم:
۱۱۴	تفصیل سوم:

- ۱۱۶ صورت چهارم: اهدای تخمک
- ۱۱۷ وجه اول
- ۱۱۷ اشکال در وجه اول
- ۱۱۸ وجه دوم
- ۱۱۸ اشکال در وجه دوم
- ۱۱۹ وجه سوم
- ۱۱۹ اشکال در وجه سوم
- ۱۲۰ صورت پنجم: استفاده از رحم حیوان
- ۱۲۱ صورت ششم: اخذ تخمک از حیوانات
- ۱۲۲ صورت هفتم: اخذ اسپرم از حیوانات
- ۱۲۳ صورت هشتم: اخذ تخمک از زنی و قراردادن در رحم حیوان
- ۱۲۵ صورت نهم: قراردادن اسپرم حیوان در رحم حیوان دیگر
- ۱۲۵ صورت دهم: اخذ اسپرم یا تخمک از نباتات
- ۱۳۰ نظرات فقها و مراجع معظم تقلید در صور تلقیح داخل رحمی
- ۱۳۰ الف) تلقیح نطفه مرد با همسر خودش
- ۱۳۳ ب) اسپرم گیری از شوهر بعد از وفات او
- ۱۳۵ ج) اسپرم گیری از مرد اجنبی و تلقیح داخل رحمی
- ۱۳۹ د) تخمک گیری از زن دیگر و تلقیح داخل یا خارج رحمی
- ۱۴۲ فصل سوم: حکم شرعی تلقیح و ترکیب اسپرم و تخمک در خارج رحم و...
- ۱۴۲ صورت اول
- ۱۴۳ صورت دوم
- ۱۴۳ صورت سوم (رحم جایگزین)

۱۴۵	تاریخچه مختصر روش رحم جایگزین
۱۴۷	مناقشه در استدلال قائلین به جواز
۱۴۹	صورت چهارم
۱۴۹	صورت پنجم
۱۵۰	صورت ششم
۱۵۰	صورت هفتم
۱۵۰	صورت هشتم
۱۵۱	صورت نهم
۱۵۱	صورت دهم
۱۵۱	صورت یازدهم
۱۵۱	صورت دوازدهم
۱۵۲	صورت سیزدهم
۱۵۲	صورت چهاردهم
۱۵۲	صورت پانزدهم
۱۵۳	صورت شانزدهم
۱۵۳	صورت هفدهم
۱۵۳	صورت هجدهم
۱۵۳	صورت نوزدهم
۱۵۴	صورت بیستم
۱۵۴	نظرات فقها و مراجع معظم تقلید در مورد روش رحم جایگزین
۱۵۸	فصل چهارم: حکم شرعی صور تلقیح اسپرم و تخمک در خارج رحم و...
۱۵۹	صورت اول

تلقیح مصنوعی در آینه فقه

۱۵۹	صورت دوم
۱۶۱	صورت سوم
۱۶۲	صورت چهارم
۱۶۲	نظرات فقها و مراجع معظم تقلید درباره تلقیح در خارج رحم و...
۱۶۵	نظرات برخی فقها و مجامع فقهی اهل سنت، درباره حکم تکلیفی تلقیح مصنوعی
۱۷۳	دیدگاه‌های ادیان دیگر درباره تلقیح مصنوعی

بخش دوم

بررسی احکام مرتبط با تلقیح مصنوعی

۱۸۱	فصل اول: بررسی احکام سب و ملحقات آن
۱۸۳	انتساب از ناحیه پدر
۱۹۴	انتساب از ناحیه مادر
۲۱۲	فرزندخواندگی
۲۱۶	ارت بردن طفل متولدشده از راه تلقیح مصنوعی
۲۱۹	حکم مادر رضاعی شدن زن صاحب رحم یا صاحب تخمک برای طفل
۲۲۲	فصل دوم: بررسی ثبوت عدّه در موارد تلقیح مصنوعی
۲۲۲	صورت اول: بررسی حکم عدّه زن شوهردار
۲۳۸	صورت دوم: زن غیرمتزوجه و مجرد
۲۴۰	صورت سوم: زن در عدّه باشد و تلقیح مصنوعی صورت بگیرد
۲۴۲	نظرات برخی فقها و مراجع عظام تقلید در رابطه با حکم عدّه
۲۴۴	فصل سوم: بررسی حکم نفقه حامل در صور مختلف تلقیح مصنوعی
۲۴۴	صورت اول

۲۴۸	صورت دوم
۲۵۱	صورت سوم
۲۵۲	صورت چهارم
۲۵۵	صورت پنجم
۲۵۶	فصل چهارم: بررسی حکم اسقاط و ازبین بردن نطفه و جنین و ثبوت دیه
۲۵۶	صورت اول
۲۶۳	صورت دوم
۲۶۴	صورت سوم
۲۶۴	صورت چهارم
۲۶۵	فصل پنجم: معاملات مرتبط با تلقیح مصنوعی
۲۶۵	الف) خرید و فروش اسپرم
۲۷۰	ب) خرید و فروش تخمک
۲۷۱	ج) اجاره رحم
۲۷۷	مقام اول: بررسی شروط صحت اجاره در مواردی که تلقیح مصنوعی جایز بود
۲۹۳	مقام دوم: شروط صحت اجاره در مواردی که حکم شرعی تلقیح حرمت بود
۳۰۲	نظرات فقها و مراجع عظام تقلید درباره صحت و بطلان قرارداد اجاره رحم
۳۰۵	خاتمه
۳۰۵	تنبیه اول: بررسی ثبوت حق استیلا برای شوهر
۳۱۲	تنبیه دوم: پیوند اعضای تناسلی بدن
۳۱۸	نظرات مراجع معظم تقلید
۳۲۰	تنبیه سوم: مجوزات معاینات پزشکی مشتمل بر امور حرام
۳۲۱	ادله حرمت نگاه به بدن نامحرم

پیش‌گفتار

سپاس بی‌شمار پروردگار حکیم و مهربانی را که توفیق تحقیق و نگارش این نوشتار را فراهم آورد و درود و سلام بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام که راه تعلیم و تفقه در احکام و قوانین دین مبین اسلام را به همه رهپویان نشان دادند.

از جمله وظایف خطیر فقه پویا و علمی شیعه، پاسخ‌دادن به مسائل نوپیدا و موضوعات جدیدی است که جامعه اسلامی به آن نیاز پیدا کرده است و عالمان و فقیهان شیعه نیز همواره در اعصار مختلف به تلاش‌های علمی و مجاهدت‌های خستگی‌ناپذیر خود، به این مهم پرداخته‌اند.

یکی از مسائل جدید و نوظهور در حوزه مسائل پزشکی، تلقیح مصنوعی و روش‌های نوین باروری است.

تمایل بشر برای بهره‌مندی از نعمت فرزند، انکارناپذیر است و هر انسانی ذاتاً در جست‌وجوی داشتن فرزندی است که به او دل‌بستگی داشته باشد و خود را در وی دریابد، و بدین ترتیب تداوم نسل و حیات قوام پذیرد.

از دیرباز تولیدمثل یکی از آمال و خواسته‌های طبیعی بشر بوده است و

یکی از نگرانی‌ها و دغدغه‌هایی که همواره در طول تاریخ، بر زندگی شخصی و اجتماعی آدمیان تأثیر گذاشته، ناتوانی‌های جنسی و عدم امکان باروری زنان و مردان بوده و در قرن‌های متمادی، انسان‌های بسیاری به دلیل عدم قدرت باروری، این آرزو را با خود به گور برده‌اند و نسلشان منقرض شده است.

ناباروری، عدم وقوع حاملگی یک زن در عرض یک سال زندگی زناشویی، با وجود مقاربت مرتب و استفاده نکردن زوجین از روش‌های جلوگیری از بارداری است.

عقیم‌بودن و ناباروری همواره به صورت یک رنج و گرفتاری سخت در زندگی جلوه‌گر می‌شود. رنجی که همهٔ همسران از آن می‌گریزند و مایل نیستند شاهد این قصه دردناک در زندگی خویشان باشند. ۱۰ تا ۱۵ درصد زوج‌ها با این مشکل مواجه هستند.

ناباروری، یکی از بحران‌های اجتماعی است که می‌تواند کانون گرم خانواده را متلاشی کند. طبیعی است که در چنین وضعیتی اگر راه نجاتی پیدا شود، همه بدان سو روی خواهند آورد و به سمتش خواهند رفت. تلقیح مصنوعی، پدیده‌ای است نوین که می‌تواند موانع بارداری را مرتفع و در تولید نسل به زوجین کمک کند.

امروزه تلقیح مصنوعی و روش‌های نوین باروری، یکی از رایج‌ترین روش‌ها برای درمان ناباروری می‌باشد و به همین منظور امروزه ده‌ها مرکز درمان ناباروری در شهرها به چشم می‌خورد، که با استفاده از روش‌هایی چون اهدای اسپرم، اهدای تخمک و رحم جایگزین، اقدام به باروری زوجین نابارور می‌کنند.